

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

477. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VE DNECH 18. A 19. LEDNA 2012

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Postsekundární odborné vzdělávání a příprava jako atraktivní alternativa k vysokoškolskému vzdělávání (stanovisko z vlastní iniciativy)

*(2012/C 68/01)*Zpravodajka: **paní Vladimíra DRBALOVÁ**

Dne 20. ledna 2011 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Postsekundární odborné vzdělávání a příprava jako atraktivní alternativa k vysokoškolskému vzdělávání.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 16. prosince 2011.

Na 477. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 18. a 19. ledna 2012 (jednání dne 19. ledna 2012), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 208 hlasy pro, 7 hlasů bylo proti a 10 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

Doporučení určená Evropské komisi

1.1 Výbor vyzývá Komisi, aby podnítila členské státy k plnění dlouhodobých a krátkodobých cílů obsažených v komuniké ze zasedání v Bruggách a ke **zkvalitňování a zefektivňování odborného vzdělávání a přípravy tak, aby se zvýšila jeho atraktivita a význam**. Sociální partneři na všech úrovních se musí i nadále aktivně zapojovat do kodaňského procesu a pomáhat dosáhnout krátkodobých výsledků.

1.2 Výbor vyzývá Komisi ke spojení obou procesů – boloňského i kodaňského – do jednoho integrovaného přístupu. Díky této součinnosti bude možné lidem poskytovat dovednosti, jež potřebují k naplnění vlastního potenciálu, co se týče vývoje a zaměstnatelnosti.

1.3 Výbor má za to, že Komise musí být platformou pro statistické monitorování faktické situace v jednotlivých členských státech a měla by vytvořit platformu, která umožní výměnu osvědčených postupů.

1.4 Výbor vítá úsilí Komise o zavedení nových nástrojů a o zahájení nových iniciativ. Nejprve je však naprosto nutné zhodnotit to, co již bylo vytvořeno, aby se zabránilo duplikaci nástrojů, a ujistit se, že jsou stávající programy a politiky řádně a plně prováděny.

Doporučení členskými státy

1.5 Stanovit počet mladých lidí studujících na vysokých školách jako jediný ukazatel je zavádějící v okamžiku, kdy se formuluje vzdělávací politika, neboť tento postup pouze částečně odpovídá potřebám trhu práce, pokud jde o dovednosti. Vzdělávací systémy a systémy odborné přípravy musí být vyvážené.

1.6 Účinně realizovat opatření z komuniké ze zasedání v Bruggách a kodaňského procesu a dosáhnout hlavního cíle EU zvýšit podíl osob s dokončeným terciárním nebo rovnocenným vzděláním alespoň na 40 %, **včetně vyšší úrovně odborného vzdělávání a přípravy**.

1.7 Vyvinout finanční nástroje a nefinanční pobídky zacílené jak na podniky, obzvláště malé a střední podniky, mikropodniky a podniky provozující řemeslnou výrobu, za účelem jejich mobilizace a zvýšení atraktivity počátečního odborného vzdělávání a přípravy (IVET) a dalšího odborného vzdělávání a přípravy (CVET), tak na to, aby vzdělávací instituce s podniky spolupracovaly.

1.8 Je třeba provádět komplexní propagační činnost s cílem systematicky zvyšovat společenské uznání postsekundárního odborného vzdělávání.

1.9 Poskytovat poradenské služby, jež musí být účinnější a musí odpovídat potřebám trhu práce a mladých lidí. Patří sem rovněž individuální poradenství pro postižené osoby. Je velmi nutné rozšířit záběr myšlení mladých lidí, jejich rodin a poradců, kteří mají obvykle za to, že dosažení vysokoškolského vzdělání je klíčem k získání zaměstnání.

Doporučení podnikatelským organizacím

1.10 Podnikatelské organizace ve spolupráci s dalšími sociálními partnery by se měly aktivně zapojit do systémů pro rady a poradenství vzhledem k tomu, že jsou důležitými strukturami pro poskytování informací o možnostech odborného vzdělávání a přípravy a možnostech trhu práce. Měly by poskytovatelům vzdělávání asistovat při rozvíjení učení integrovaného do práce a nových metod.

1.11 Průmyslová odvětví a podniky musí nabízet více míst pro učňovské vzdělávání a možností praktického výcviku a povzbuzovat zaměstnance, aby předávali znalosti a zkušenosti učňům a praktikantům, či se stali dočasnými učiteli v rámci odborného vzdělávání a přípravy.

Doporučení vzdělávacím institucím

1.12 Vybudovat si důvěru ve vytváření vazeb na podniky a uznat potřebu konstruktivní spolupráce a hodnotu zkušeností nabytých ve vnějším prostředí.

1.13 Větší měrou spolupracovat s průmyslovými odvětvími a dále vyvíjet širší okruh metod učení integrovaného do práce. Je zapotřebí pružnější přístup k odbornému vzdělávání a přípravě.

1.14 Je třeba zaručit kvalitu učitelů a školitelů. Měli by být seznámeni s měnícími se potřebami pracoviště. Stážím pro učitele a školitele v podnicích by se mělo dostat podpory.

Doporučení určená sociálním partnerům

1.15 Výbor vyzývá organizace sociálních partnerů, aby dostaly svým povinnostem a byly proaktivní při využívání všech metod nástrojů pro zatraktivnění postsekundárního odborného vzdělávání a přípravy (pracovní místa v určitých odvětvích, rady pro kvalifikace atd.).

1.16 Sociální partneři na všech úrovních by měli náležitě plnit své závazky, které vzešly ze společných pracovních programů, a přispět k procesu plnění a provádění všech nástrojů EU souvisejících s odborným vzděláváním a přípravou na národní úrovni.

Doporučení určená jednotlivcům a organizacím občanské společnosti

1.17 Lidé by si měli být vědomi toho, že vysokoškolské vzdělání není nezbytně zárukou zaměstnání a že je třeba zvažovat účinné alternativy. Musí si proto uvědomit svou zodpovědnost při informovaném výběru studia a odborné přípravy. A konečně by si měli být natolik jistí, aby se rozhodli pro postsekundární odborné vzdělávání.

1.18 Preference studentů a očekávání jejich rodin by měly být sladěny s potřebami zaměstnavatelů. V budoucnu by se mohlo využívat nově vyvinutého přehledu dovedností EU Panorama a jeho prognózy nabídky dovedností a potřeb trhu práce.

2. Evropský politický rámec

2.1 Na jarním summitu EU v červnu 2010 byla přijata nová strategie pro růst a zaměstnanost nazvaná Evropa 2020. Strategie je podepřena sedmi stěžejními iniciativami a strategickým dokumentem, jehož účelem je posílit vnitřní trh EU (Akt o jednotném trhu).

2.2 Hlavní stěžejní iniciativa Agenda pro nové dovednosti a pracovní místa, která se zaměřuje na vybavení pracovníků dovednostmi potřebnými pro jejich uplatnění na trhu práce a sladění nabídky dovedností s potřebami trhu práce, tvoří silnou synergii společně s dalšími iniciativami (Průmyslová politika, Digitální agenda, Unie inovací, Mládež v pohybu, Evropská platforma pro boj proti chudobě atd.).

2.3 Cíle strategie Evropa 2020 se budou opírat o navrhovaný **víceletý finanční rámec** ⁽¹⁾. Z rozpočtu strategie Evropa 2020 se bude investovat do evropské vzdělanosti tím, že se zvýší objem financí přidělených na vzdělávání, odbornou přípravu, výzkum a inovace.

⁽¹⁾ Rozpočet – Evropa 2020, KOM(2011) 500 v konečném znění, část I a II, z 29.6.2011.

3. Odborné vzdělávání a příprava – současná situace a výzvy

3.1 Vývoj na evropském trhu práce je v současnosti ovlivněn finanční a hospodářskou krizí, globalizací, demografickými tlaky, novými technologiemi a mnoha dalšími faktory.

3.2 Mezi pět horizontálních cílů uvedených ve strategii Evropa 2020 patří:

— cíl, aby 75 % osob ve věku 20–64 let bylo zaměstnáno;

— cíl vztahující se na dosažené vzdělání, který usiluje o řešení otázky týkající se osob, které předčasně ukončují školní docházku, snížením počtu těchto osob ze současných 15 % na 10 %;

— snaha o zvýšení podílu obyvatelstva ve věku 30–34 let, které dosáhlo vysokoškolského (či ekvivalentního) vzdělání z 31 % na nejméně 40 % do roku 2020.

3.3 Prohlášení z Kodaně z 29. a 30. listopadu 2002 zahájilo evropskou strategii pro posílenou spolupráci v oblasti odborného vzdělávání a přípravy, obecně nazývanou „kodaňským procesem“.

3.4 Strategický rámec pro evropskou spolupráci v oblasti vzdělávání a odborné přípravy („VET 2020“) byl přijat Radou 12. května 2009.

3.5 Sdělení Komise *Nový impuls pro evropskou spolupráci v oblasti odborného vzdělávání na podporu strategie Evropa 2020* ⁽²⁾ vytyčuje klíčová opatření, která je nutné přijmout k opětovnému zahájení kodaňského procesu a podtrhuje klíčovou roli odborného vzdělávání a přípravy v celoživotním učení a mobilitě.

3.6 Komuniké ze zasedání v Bruggách přijatém v prosinci 2010 ministry EU pro odborné vzdělávání a přípravu a evropskými sociálními partnery obsahovalo pevný závazek. V komuniké se zkoumají a přehodnocují priority pro spolupráci na území EU v oblasti odborného vzdělávání a přípravy do roku 2020:

— rozvoj postsekundárního odborného vzdělávání a přípravy a odborného vzdělávání a přípravy na vyšších úrovních evropského rámce kvalifikací;

— prostupnost a otevřené cesty mezi odborným vzděláváním a přípravou a terciárním vzděláváním;

— politický dokument o úloze, kterou hraje špičková úroveň odborného vzdělávání a přípravy v inteligentním a udržitelném růstu.

3.7 V návaznosti na komuniké ze zasedání v Bruggách připravuje Komise Agendu pro dosahování špičkové úrovně v odborném vzdělávání a přípravě, která se zaměří jak na počáteční, tak na další odborné vzdělávání a přípravu. Tento postup by měl být ukončen v rámci závěrů Rady (konec roku 2012).

4. Faktický základ pro proces posílené spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy

4.1 Prognózy Cedefopu do roku 2020 týkající se budoucích potřeb v oblasti dovedností ukazují na narůstající poptávku po středně a vysoce kvalifikovaných pracovnících a klesající poptávku po málo kvalifikovaných pracovnících. Evropská aktivní populace však stále zahrnuje 78 milionů osob s nízkou kvalifikací.

4.2 Čtvrtá zpráva Cedefopu o výzkumu v oblasti odborného vzdělávání a přípravy v Evropě s názvem *Modernizace odborného vzdělávání a přípravy* poskytuje faktický základ procesu posílené spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy. Stanovuje rovněž priority pro reformu odborného vzdělávání a přípravy s cílem přispět ke strategii EU pro růst a zaměstnanost.

4.3 Modernizace odborného vzdělávání a přípravy je nutná vzhledem k narůstající celosvětové konkurenci, stárnoucí populací, tlakům na trhy práce a cílům týkajícím se zlepšení sociální soudržnosti v Evropě.

4.4 Cedefop se také zabývá otázkou, jak vylepšit pověst a atraktivnost odborného vzdělávání a přípravy. Obecný dojem vyplývající z analýzy ukazatelů týkajících se atraktivnosti odborného vzdělávání a přípravy v EU je negativní. Některé výzkumy umožnily identifikovat hlavní skupiny činitelů ovlivňujících atraktivnost vzdělávání:

a) obsah a kontext vzdělávání: selektivita vzdělávacích systémů, reputace institucí, zaměření programů;

b) vyhlídky studentů, co se týče vzdělávání a uplatnění na trhu práce; přístup k dalšímu studiu (především terciárnímu), perspektiva zaměstnání;

c) ekonomické faktory: finanční pomoc nebo daňové pobídky a poplatky za studium.

(2) Sdělení Komise, KOM(2010) 296 v konečném znění.

4.5 Ve své publikaci *Most do budoucnosti* se Cedefop také zaměřuje na pokrok, kterého bylo dosaženo při vytváření a provádění společných evropských zásad (poradenství, identifikace a validace neformálního a informálního vzdělávání) a nástrojů ⁽³⁾ (EQF, ECVET, EQAVET, Europass). Cílem těchto zásad a nástrojů je napomáhat při zvyšování mobility zaměstnanců, studujících a vyučujících mezi různými vzdělávacími systémy a systémy odborné přípravy a mezi jednotlivými zeměmi. Jejich vytváření a provádění podporuje vývoj výsledků vzdělávání u všech typů a úrovní vzdělávání a odborné přípravy ve prospěch celoživotního učení.

4.6 V novém výzkumném dokumentu ⁽⁴⁾ se Cedefop zabývá odborným vzděláváním a přípravou na vyšších úrovních kvalifikace ve 13 zemích a 6 sektorech. Z výsledků vyplývá, že názory a koncepce, jimiž se řídí odborné vzdělávání a příprava a EFQ na úrovni 6 až 8, jsou ovlivněny národními kontexty.

4.7 Evropská nadace odborného vzdělávání (ETF) zdůrazňuje silnou potřebu poskytovat informace o různých profesních odvětvích a potřebu politik vycházejících z konkrétních zjištění, aby bylo možné propojit vzdělávací sektor s profesními odvětvími. Ke zvýšení atraktivnosti postsekundárního odborného vzdělávání a přípravy ETF doporučuje:

- uznávání diplomů v rámci úzkého partnerství se soukromými firmami;
- integraci postsekundárního odborného vzdělávání a přípravy (či vyššího odborného vzdělání) do systému terciárního vzdělávání;
- vytvoření vzdělávacích možností a opěrných bodů v souvislosti s celoživotním učením;
- vytvoření mezinárodních partnerství pro vyšší odborné vzdělávání;
- vytvoření vzdělávacího mixu 20 % přednášek, 40 % cvičení a 40 % praktických cvičení;
- do učitelského sboru by měli patřit akademičtí pracovníci i experti ze soukromých firem.

⁽³⁾ EQF (evropský rámec kvalifikací), ECVET (evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu), EQAVET (evropský referenční rámec pro zajišťování kvality v oblasti odborného vzdělávání a přípravy), EUROPASS (soubor dokladů na podporu profesní a geografické mobility).

⁽⁴⁾ Odborné vzdělávání a příprava na vyšších úrovních kvalifikace, výzkumný dokument Evropského střediska pro rozvoj odborného vzdělávání (Cedefop) č. 15.

4.8 Studie, kterou zadala Komise s cílem zaměřit se na identifikaci a analýzu budoucích kvalifikačních potřeb v mikropodnicích a podnicích provozujících řemeslnou výrobu ⁽⁵⁾, doporučuje, aby se do programů odborné přípravy zahrnovaly budoucí tendence a vývoj kvalifikačních potřeb větší měrou, než je tomu dnes. Je nutné (i na evropské úrovni) zavést více učebních programů založených na praxi a prostředky pro uznávání praktických znalostí získaných neformálním způsobem.

4.9 Neformální setkání ministrů zemí OECD na téma odborného vzdělávání a přípravy, které se konalo v lednu 2007 v Kodani, potvrdilo dramaticky výraznější pozici odborného vzdělávání a přípravy a zahájilo analýzu, která v roce 2010 vyústila v závěrečnou zprávu *Learning for jobs* (Učení pro zaměstnání) ⁽⁶⁾. Následný přezkum politiky zaměřující se na postsekundární odborné vzdělávání a přípravu s názvem *Skills beyond school* (Dovednosti mimo školu) byl zahájen na konci roku 2010.

5. Odborné vzdělávání a příprava z hlediska trhu práce

5.1 Demografické změny ve spojení s prognózami o poptávce po kvalifikovanějších pracovnících znamenají, že Evropa musí navzdory hospodářské krizi čelit zmenšujícímu se objemu pracovní síly a jejímu nedostatku v určitých odvětvích.

5.2 Strukturální nedostatek kvalifikované pracovní síly v EU je skutečností. Pro evropské podniky je bezprostředním důsledkem takového nedostatku promarněná příležitost k růstu a vyšší produktivitě. Nedostatek kvalifikované pracovní síly bude v následujících letech jednou z hlavních překážek hospodářského růstu.

5.3 Ekologizace pracovních míst a rozvoj „stříbrné ekonomiky“, včetně služeb sociální a zdravotní péče, vytváří příležitosti pro tvorbu nových, důstojných pracovních míst pro všechny věkové skupiny aktivní populace a také pro zlepšení konkurenceschopnosti a potenciálu růstu pro celou evropskou ekonomiku. Znamená rovněž vyšší poptávku po nových profesích, aktualizovaných dovednostech a dovednostech na vyšší úrovni.

5.4 Odborné vzdělávání a příprava mohou přispět k dosažení výše uvedeného hlavního cíle strategie Evropa 2020: 1) poskytováním možností postupu od odborného vzdělávání a přípravy ke specializované odborné přípravě a vysokoškolskému vzdělávání, 2) rozvojem odborného vzdělávání a přípravy na vyšších úrovních evropského rámce kvalifikací založeným na solidních systémech odborného vzdělávání a přípravy na sekundární úrovni 3) přispěním k poskytnutí vhodných opatření pro validaci a akreditaci výsledků neformálního vzdělávání na všech úrovních a 4) poskytováním přípravy navázané na pracovní prostředí, která zapojuje dospělé do zajištění úspěchu mladých lidí.

⁽⁵⁾ Závěrečná zpráva Identifikace budoucích kvalifikačních potřeb v mikropodnicích a podnicích provozujících řemeslnou výrobu do roku 2020, FBH (Forschungsinstitute für Berufsbildung in Handwerk an der Universität zu Köln), leden 2011.

⁽⁶⁾ Přehled OECD odborného vzdělávání a přípravy – Učení pro zaměstnání, <http://www.oecd.org/dataoecd/41/63/43897561.pdf>.

5.5 Pro posílení konkurenceschopnosti evropského podnikání a podniků je zcela nezbytné, aby Evropa disponovala mobilní pracovní silou, která bude vybavena souborem dovedností a schopností odpovídajících současným požadavkům trhu práce. Podniky potřebují transparentní a srovnatelné kvalifikace, bez ohledu na způsob, jakým byly příslušné dovednosti získány.

5.6 Stavění kreditových a kvalifikačních systémů na skutečném výsledku vzdělávání usnadní posouzení, jaké schopnosti jednotlivci má. To přispěje k lepšímu propojení nabídky a poptávky na evropských trzích práce. Zaměstnavatelé neodměňují kvalifikaci, ale výkon. Stejně tak by se měly vzdělávací systémy soustředit spíše na skutečný výsledek studií než např. na počet týdnů, po které kurz probíhá.

5.7 Možnosti postupu od odborného vzdělávání a přípravy k vysokoškolskému vzdělávání jsou důležité a mohly by být usnadněny lepší transparentností výsledků. Evropský rámec kvalifikací (EQF) by mohl být užitečným nástrojem ke zvýšení prostupnosti mezi odborným vzděláváním a přípravou a kreditován systémem vysokoškolského vzdělávání, protože funguje jako převodník výsledků vzdělávání do jednotek na příslušných úrovních kvalifikace.

5.8 Postsekundární odborné vzdělávání a příprava se nesmí ocitnout v šedé zóně mezi vyšším sekundárním odborným vzděláváním a přípravou a vysokoškolským vzděláváním. Postsekundární odborné vzdělávání a příprava jsou v rámci strategie Evropa 2020 strategicky důležité jako jeden ze způsobů, jak možnost odborného vzdělávání a přípravy pro mladé lidi v rámci jejich kariéry učinit přitažlivější, a pro podporu zvyšování kvalifikace a vyšší úrovně dosaženého vzdělání. Z hlediska malých a středních podniků v Evropě došlo k určitému pokroku, pokud jde o zvýšení významu a atraktivity odborného vzdělávání a přípravy a vyššího odborného vzdělávání a přípravy. Je nicméně nutné učinit více na všech úrovních – evropské, národní, regionální, místní i odvětvové – k diverzifikaci poskytování vyšších úrovní odborného vzdělávání a přípravy, zvýšení prostupnosti, reformě systémů odborného vzdělávání a přípravy a zavedení finančních pobídek, aby bylo možné stimulovat firmy i jednotlivce, pokud jde o poskytování a akceptaci vyššího odborného vzdělávání a přípravy.

5.9 Kvalita a excelence v oblasti odborného vzdělávání a přípravy je pro zvýšení jejich atraktivity rozhodující. Vysoká kvalita odborného vzdělávání a přípravy však není laciná záležitost a MSP čelí specifickým výzvám: 1) jsou největšími poskytovateli počátečního odborného vzdělávání a přípravy, 2) musejí obnovovat dovednosti všech svých zaměstnanců, nejen těch nejkvalifikovanějších. Pokud jde o poslední bod, pro obnovu dovedností v MSP je klíčová profesní příprava na pracovišti.

5.10 Přeshraniční mobilita ve vzdělávání je klíčovou oblastí, již podnikatelský sektor dlouhodobě podporuje, zejména u mladých lidí v odborném vzdělávání a přípravě a v učňovském vzdělávání. V Evropě stále panuje nedostatečná míra

mobility, pokud jde o zaměstnance, studenty a učitele v oblasti odborného vzdělávání a přípravy. Jejich mobilitu lze zlepšit pouze při dobré znalosti alespoň jednoho cizího jazyka.

6. Jaké jsou příčiny nedostatečné atraktivnosti odborného vzdělávání a přípravy, obzvláště toho postsekundárního

6.1 Pojem vysokoškolské vzdělání se často používá jako synonymum k akademicky zaměřenému univerzitnímu vzdělání. Vysokoškolské vzdělání je často dáváno do kontrastu s odborným vzděláváním, které je vnímáno jako vzdělání nižší úrovně.

6.2 Politiky pro rozvoj a rozšíření vysokoškolského vzdělání zatím nevěnovaly odbornému vzdělávání a přípravě dostatečnou pozornost. Odborně (či profesně/pracovně-tržně) zaměřené vzdělávání a příprava již je významnou, ač neviditelnou, součástí vysokoškolského vzdělávání.

6.3 Odborné vzdělávání a příprava se napříč Evropou velmi liší. Rozmanitost institucionálních řešení vyvolává zmatek. V některých zemích se o něm ani nedá mluvit jako o systému.

6.4 Vnitrostátní vzdělávací systémy a systémy odborné přípravy samotné jsou poněkud neprůhledné a panuje zde nízká úroveň prostupnosti mezi různými způsoby vzdělávání. Postsekundární vzdělávání a přípravu poskytuje široká paleta poskytovatelů: univerzity, terciární instituty odborného vzdělávání a přípravy, střední školy, vzdělávací instituce pro dospělé, sociální partneři, soukromé firmy.

6.5 Kvalifikace odborného vzdělávání a přípravy jsou někdy obtížně pochopitelné a nejsou snadno uznatelné v jiných zemích. Programy odborného vzdělávání a přípravy se nedají vměstnat do boloňského tříkolového modelu (bakalář, magistr, doktor). Není zde dosud jasná vize ohledně toho, jak a na kterou úroveň zařadit vyšší třídy odborné kvalifikace do národního či evropského rámce kvalifikací.

6.6 Neexistuje vazba mezi kvalifikací a schopnostmi získanými studiem a vnitrostátními systémy profesní klasifikace.

6.7 Pověst průmyslu samotného je poškozována současnou krizí a tím, jaký obraz o něm sdělovací prostředky často podávají. To vede k narůstající nedůvěře v evropské podniky.

6.8 Stigmatizace a nízké společenské uznání absolventů odborného vzdělávání a přípravy odrazuje podstatné množství mladých lidí od přistoupení k tomuto způsobu vzdělávání.

6.9 Nízká matematická gramotnost na základních školách vede k neochotě mladých lidí věnovat se v rámci svých kariérních plánů disciplínám, jakými jsou přírodní vědy, technologie, strojírenství a matematika, nebo prakticky orientovaným studiím.

6.10 Nízká schopnost reagovat průběžně na měnící se požadavky týkající se dovedností způsobené rychlými změnami v oblasti IKT a postupný přechod na nízkouhlíkové hospodářství.

6.11 Panuje citelný nedostatek vzdělávacích a pracovních perspektiv v oblastech, jako jsou: přístup k dalšímu studiu (především terciárnímu), perspektiva zaměstnání, výše výdělku, spokojenost s prací a nalezení vhodného pracovního místa v poměru k dosaženému vzdělání.

6.12 Když mladí lidé poprvé diskutují o budoucí kariéře, je zjevný nedostatek informací a pomoci jednotlivcům a jejich rodinám. Životní zkušenosti a kariérní dráha rodičů je často rozhodující pro konečnou volbu školy či budoucí práce. Poradenství pro volbu povolání je příliš často útržkovité, zpátečnické a odtržené od reality.

6.13 V některých členských státech je nedostatek finančních a nefinančních pobídek pro zaměstnavatele ze strany vlád k investicím do odborného vzdělávání a přípravy a k účasti na nich.

6.14 Rámec pro spolupráci mezi zástupci podniků a vzdělávacími institucemi je pro navrhování programů, které by vyvažovaly teoretické vzdělávání a odborné dovednosti, nedostatečný. Školy a univerzity mají nadále nedůvěru k vytváření vazeb s firmami. Vzdělávací instituce vykazují nízkou míru uznání pro hodnotu zkušeností nabytých ve vnějším prostředí.

6.15 Současné pracovní síly stárnou. Mnoho zemí se potýká s nedostatkem učitelů a školitelů v institucích odborného vzdělávání a přípravy. Mnohým učitelům a školitelům také chybí čerstvé zkušenosti z praxe.

6.16 Úloha odborného vzdělávání a přípravy v boji se sociálním znevýhodněním je podceňována. Školní docházku s vyšší pravděpodobností předčasně ukončí znevýhodnění studenti.

6.17 Odborné vzdělávání a příprava, zejména postsekundární odborné vzdělávání a příprava, trpí genderovými předpoklady, které ovlivňují kariérní rozvoj.

6.18 Přeshraniční mobilita ve vzdělávání je v oblasti odborného vzdělávání a přípravy a učňovského vzdělání velkým problémem. Evropa má stále nerozvinutou úroveň mobility, pokud jde o zaměstnance, studenty a učitele v oblasti odborného vzdělávání a přípravy.

6.19 Aby byla mobilita vůbec možná a aby se také vyplatila, bude nutné zlepšit jazykovou vybavenost.

6.20 Terciární vzdělávání, zejména postsekundární odborné vzdělávání a příprava, není dostatečným způsobem považováno za celosvětovou výzvu. Měla by se podpořit účast na celosvětovém oběhu vědomostí.

7. Jak lze zatraktivnit postsekundární vzdělávání a přípravu

7.1 Procentní podíl studentů na univerzitách již nelze považovat za jediné měřítko modernity a pokroku. Samotné univerzity nemohou zajistit hospodářský růst a sociální pokrok. Je nutné najít a podpořit všechny alternativní cesty.

7.2 Kodaňský proces, jehož cílem je zajistit transparentnost a kvalitu odborných kvalifikací, je nutno úzce propojit s reformou vysokoškolského vzdělávání. Spojení obou procesů – boloňského i kodaňského – do jednoho integrovaného přístupu je naprosto nutné pro úspěšnou a udržitelnou integraci mladých lidí do trhu práce.

7.3 Pověst průmyslu v Evropě je třeba vylepšit. Je třeba nového přístupu k průmyslové politice, jelikož významným způsobem přispívá k růstu a vytváření pracovních míst a k vývoji inovací. Takový přístup by podpořil průmysl kladením důrazu na udržitelnost, inovace a lidské dovednosti, jež jsou potřeba pro to, aby průmysl EU obstál na konkurenčních světových trzích.

7.4 Služby jsou pro evropskou ekonomiku nepostradatelné. Generují 70 % HDP EU a asi dvě třetiny z celkového počtu pracovních míst. Devět z deseti nových pracovních míst je vytvořeno v odvětví služeb. Z hlediska postsekundárního odborného vzdělávání a přípravy poskytují nové příležitosti.

7.5 Evropa, v níž panuje nedostatek pracovních sil v mnoha oborech, se musí zaměřit na to, jak vyvážit vzdělávací systémy a systémy odborné přípravy a jak nalézt správný poměr mezi všeobecným, odborným a akademickým vzděláváním. Postsekundární odborné vzdělávání a příprava v tomto ohledu představují výzvu. Jejich cílem je naplno využít pracoviště jakožto hodnotné učební prostředí.

7.6 Kvalifikační rámce mohou být pro systémy odborného vzdělávání a přípravy velmi užitečné. Mají potenciál sjednotit systémy odborného vzdělávání a přípravy, zvýšit transparentnost tak, aby studenti, zaměstnavatelé a další zúčastnění subjekty mohli jasněji rozpoznat hodnotu jednotlivých kvalifikací, usnadnit celoživotní učení a zlepšit přístup všech k vysokoškolskému vzdělání. Snaha vynaložená na kvalifikační

rámcě vyústila v obnovení diskuze o profilu a stavu odborného vzdělávání a přípravy – o tom, jak je definovat a chápat.

7.7 Mezi vzdělávacími institucemi, zástupci podnikatelského sektoru a MSP musí na základě vzájemné důvěry a porozumění vzniknout skutečný smysl pro spolupráci. EHSV věří v nově navrhované „znalostní aliance“⁽⁷⁾, tj. společné projekty podniků a sektoru vzdělávání/odborné přípravy za účelem vypracování nových osnov, jež by řešily problém nedostatku požadovaných dovedností a jejich přizpůsobení potřebám trhu práce. V tomto ohledu je návrh Komise na vytvoření prvního fóra pro odborné vzdělávání a přípravu a podnikání v roce 2012 slibnou novou iniciativou.

7.8 Průmyslová odvětví a podniky samy musí investovat do vnitropodnikové odborné přípravy, nabízet více možností učňovskému vzdělávání a praktikantům, umožňovat zájemcům z řad vhodných zaměstnanců stát se vnitropodnikovými škooliteli učňů a praktikantů, rozvíjet zájem vhodných zaměstnanců pracovat jako dočasní učitelé odborného vzdělávání a přípravy, povolovat zaměstnancům studium odborného vzdělávání a přípravy v pracovní době a spolupracovat s poskytovateli vzdělávání na přípravě kurzů v souladu s poptávkou trhu po určitých kvalifikacích.

7.9 Poskytovatelé vzdělávání by měli dále rozvíjet metody učení integrovaného do práce (tj. většina učení), nejen v rámci učňovského vzdělávání, by měla probíhat na pracovišti), mít flexibilnější přístup k odbornému vzdělávání a přípravě (flexibilnější učební metody), do veškerého odborného vzdělávání a přípravy zapojovat IKT a úzce spolupracovat s průmyslovými odvětvími, aby bylo možné určovat nové vzdělávací potřeby.

7.10 Při velkém množství různých oborů se poradenství pro volbu povolání stává složitějším, a přece nezbytnějším a náročnějším. Lidé, a zejména mladí lidé, potřebují mít jasnou představu o svých studiích a vyhlídkách. Původní představa, že počáteční odborná příprava studenty připraví na jedno povolání na celý život, již není udržitelná. Poradenství pro volbu povolání musí mít souvislost, dostatek zdrojů, být proaktivní, objektivní a dostatečně podložené fakty.

7.11 Úlohu rodiny nelze podceňovat. Informace, rady a poradenství (IAG) by se také měly zaměřovat na rodinu, jelikož

rodiče a členové rodiny často hrají rozhodující úlohu při volbě studijních plánů a kariéry. Pro ilustraci příležitostí na trhu práce souvisejících s vyšším odborným vzděláváním a přípravou je zapotřebí více informací, zlepšování informovanosti a politika vycházející z konkrétních zjištění. Zvláštní pozornost je třeba věnovat poradenství pro postižené osoby, které musí být velmi individuální a musí zohledňovat druh postižení, případně z něj plynoucí omezení mobility a také obtíže při získávání některých kvalifikací spojené s postižením.

7.12 Při poskytování odborného vzdělávání a přípravy je nicméně potřeba vyvažovat preference studentů a požadavky zaměstnavatelů. Preference studentů jsou významné, ale samy o sobě většinou nestačí. Potřeby zaměstnavatelů jsou důležité, ale není vždy snadné zjistit, jaké konkrétně jsou. Vyváženost také závisí na financování ze strany vlád, studentů a zaměstnavatelů.

7.13 Všem studentům ve všech fázích učebního procesu musí být zaručeno rovné zacházení, stejně jako rovný přístup k finančním podporám u bydlení, dopravy, zdravotní péče a systémů sociálního zabezpečení.

7.14 Kvalita učitelů a školitelů je důležitá. Musí být seznámeni s pracovištěm. K vyřešení tohoto problému by pomohla podpora flexibilních metod nabírání pracovníků, jejichž účelem by bylo usnadnit vstup do pracovního kolektivu v institucích odborného vzdělávání a přípravy těm, kdo mají praxi v průmyslu. Je zapotřebí připravit programy pro zvýšení mobility učitelů.

7.15 Sociální partneři mají nezbytnou úlohu při zvyšování významu a flexibility odborného vzdělávání a přípravy. Pro dosahování špičkové úrovně v odborném vzdělávání a přípravě by měli být sociální partneři více zapojeni do navrhování a provádění politik odborného vzdělávání a přípravy, zejména osnov, tak aby bylo zajištěno, že vyučované dovednosti mají na trhu práce význam. Fakta ukazují, že země, které koordinují vazby mezi školami a trhem práce a zapojují subjekty trhu práce do monitorování, dohledu a certifikace odborných dovedností a kvalifikací, jsou obecně považovány za úspěšné. EHSV již mnohokrát zdůraznil úlohu odvětvových a horizontálních rad pro zaměstnanost a dovednosti⁽⁸⁾ při provádění analýz kvantitativních a kvalitativních potřeb trhu práce a ocenil společné snahy evropských sociálních partnerů zaměřit se ve svých společných pracovních programech⁽⁹⁾ na vzdělávání a odbornou přípravu.

⁽⁸⁾ Průzkumné stanovisko EHSV, Úř. věst. C 347/1, 18.12.2010.

⁽⁹⁾ Rámec akcí pro celoživotní rozvoj kompetencí a kvalifikací (2002) a Autonomní dohoda o inklusivních trzích práce (2010).

⁽⁷⁾ Stežejní iniciativa „Program pro nové dovednosti a pracovní místa“.

7.16 Krize ukázala, že na úrovni podniků bylo vyvinuto mnoho inteligentních a účinných řešení pro zachování pracovních míst a zahájení různých vzdělávacích programů a programů odborné přípravy. Stanovisko EHSV o strategii pro překonání krize ⁽¹⁰⁾ obsahuje řadu osvědčených postupů v této oblasti.

7.17 Mobilita ve vzdělávání pomáhá zvyšovat zaměstnatelnost zejména u mladých lidí tím, že pomocí ní získávají klíčové dovednosti. EHSV proto s potěšením vítá ambiciózní, ale politicky nezbytné měřítko navržené Komisí v oblasti mobility ve vzdělávání. To stanovuje, že by alespoň 10 % absolventů počátečního odborného vzdělávání a přípravy v EU mělo projít studijním pobytem či školením v zahraničí. Mohla by se tak zvýšit mobilita odborného vzdělávání a přípravy v kvalitativních i kvantitativních ohledech tím, že by se odborné vzdělávání a příprava a vysokoškolské vzdělávání postavilo na roveň.

7.18 Nedávná zelená kniha o vzájemném uznávání odborných kvalifikací ⁽¹¹⁾ vyvolala veřejnou debatu o tom, jak snížit a zjednodušit restriktivní nařízení o odborných kvalifikacích, aby bylo možné zlepšit fungování vnitřního trhu a stimulovat přeshraniční mobilitu a podnikatelské aktivity. Úspěch nově navrženého evropského profesního průkazu bude záviset především na vzájemné důvěře a spolupráci mezi členskými státy.

7.19 EHSV je přesvědčen, že je naprosto nutné, aby všichni učitelé a školitelé v rámci odborného vzdělávání a přípravy byli vybaveni kvalitními jazykovými dovednostmi, a mohli tak podpořit integrovanou výuku obsahu a jazyka (ET 2020). EHSV podporuje činnost, kterou v této oblasti vyvíjí Platforma podniků pro mnohojazyčnost ⁽¹²⁾ a Platforma občanské společnosti pro mnohojazyčnost a jejichž cílem je zajištění všem dostupných příležitostí pro celoživotní učení ⁽¹³⁾.

7.20 V jednadvacátém století je naprosto zásadní vymýtit stereotypy, které existují již na základních školách, a propagovat rovné příležitosti pro ženy a muže na všech úrovních vzdělávání a přípravy, poskytovat podporu opatřením zaměřeným na kulturní postoje, která budou podporovat větší zájem mladých žen o vědecké a technické obory, jak se uvádí v Evropském paktu pro rovnost žen a mužů ⁽¹⁴⁾.

7.21 V posledním desetiletí země vyvinuly a prováděly různé přístupy využívající sdílení nákladů. To posunulo vyváženost příspěvků od států, zaměstnavatelů a jednotlivců. Finanční opatření zahrnují: prostředky na odbornou přípravu, daňové

pobídky, poukazy, individuální studijní účty, půjčky a plány spoření. Jejich cílem je zvýšit soukromé investice a účast v ECVET.

7.22 Největší finanční příspěvek z rozpočtu EU na investice do lidského kapitálu pochází z Evropského sociálního fondu. Činnosti, jež jsou v současnosti podporované z programu Leonardo, budou v příštím víceletém finančním rámci ⁽¹⁵⁾ posíleny, účelem tohoto kroku je zvýšit dovednosti a pomáhat s řešením vysoké míry nezaměstnanosti mladých lidí v mnoha členských státech.

8. Řádné provádění evropských nástrojů a zásad na vnitrostátní úrovni

8.1 Spuštěním nástrojů sloužících ke zvýšení evropské spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy vyšlo najevo, že je zapotřebí vyšší míry spolupráce mezi jednotlivými strukturami, aby se zlepšilo fungování těchto samotných struktur.

8.2 Kodaňský a boloňský proces nelze nadále rozvíjet nezávisle na sobě. Měla by být zvýšena interoperabilita a porovnatelnost příslušných nástrojů. Mělo by se přiznat, že kodaňský proces je v méně pokročilém stadiu, s tím, že ještě několik potrvá, než budou ECVET ⁽¹⁶⁾ a EQF plně funkční.

8.3 EQF, ECVET, EQAVET by měly pomoci s podporou učení na všech úrovních a ve všech typech vzdělávání a přípravy. EQF by měl být v rámci vnitrostátních rámců kvalifikací na stupni 6–8, jako tomu je u vysokoškolského vzdělávání. U ECVET – evropského kreditního systému pro odborné vzdělávání a přípravu – je nutné koherentní a konvergentní provádění pomocí ECTS ⁽¹⁷⁾, neboť systém ECVET ještě není plně v provozu.

8.4 Evropské nástroje mohou být doplněny vnitrostátními nástroji (např. vnitrostátními kvalifikačními rámci) nebo začleněny do vnitrostátních pravidel (např. vnitrostátní kreditové systémy), pokud se ukáží jako nezbytné v rámci vnitrostátních reforem. Je zapotřebí více interakce mezi jednotlivými úrovněmi (EU, vnitrostátní, regionální).

8.5 Musí být dosaženo pokroku v provádění programu „Erasmus pro učně“. Tento program umožní, aby bylo odborné vzdělávání a příprava kladeno na rovnoprávnou úroveň

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV z vlastní iniciativy, Úř. věst. C 318/43, 29.10.2011.

⁽¹¹⁾ KOM(2011) 367 v konečném znění – zelená kniha Modernizace směrnice o odborných kvalifikacích, 22.6.2011.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/business_en.pdf.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/doc5080_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ 3073. zasedání Rady ve složení pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele, konané dne 7. března 2011.

⁽¹⁵⁾ Rozpočet – Evropa 2020, KOM(2011) 500 v konečném znění, 29.6.2011.

⁽¹⁶⁾ Evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu – pomáhá ověřovat, uznávat a shromažďovat pracovní dovednosti a znalosti.

⁽¹⁷⁾ Evropský systém přenosu a akumulace kreditů.

s iniciativami týkajícími se vysokoškolského vzdělávání, a tudíž přispěje k jeho podpoře, dá mu mezinárodní rozměr, vyřeší nedostatek mobility v jeho rámci a posílí viditelnost a atraktivitu postsekundárního odborného vzdělávání.

8.6 Komise by však měla při vytváření nových nástrojů vyčkat, dokud nedojde k vyhodnocení přidané hodnoty těch

stávajících. Je nutné zlepšit komunikaci a koordinaci v rámci stávajících nástrojů i mezi nimi tak, aby jejich cíle mohly být využity v praxi.

8.7 EHSV přijal k příslušným nástrojům řadu kvalitních stanovisek – k ECVET ⁽¹⁸⁾, EQAVET ⁽¹⁹⁾ a k srovnatelnosti kvalifikací získaných odborným vzděláváním mezi členskými státy ⁽²⁰⁾.

V Bruselu dne 19. ledna 2012.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 100/140, 30.4.2009.

⁽¹⁹⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 100/136, 30.4.2009.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 162/90, 25.6.2008.

PŘÍLOHA

ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrhy, jež získaly alespoň čtvrtinu odevzdaných hlasů, byly během rozpravy zamítnuty (čl. 54 odst. 3 JŘ):

Odstavec 1.10

Změnit následovně

„Obchodní organizace by se měly aktivně zapojit do systémů pro rady a poradenství vzhledem k tomu, že jsou klíčovými aktéry ~~nejdůležitějšími strukturami~~ pro poskytování informací o možnostech odborného vzdělávání a přípravy a možnostech trhu práce. Měly by poskytovatelům vzdělávání asistovat při rozvíjení učení integrovaného do práce a nových metod.“

Hlasování

Pro: 81
Proti: 100
Zdržel se: 20

Odstavec 1.18

Změnit

„Preference studentů a očekávání jejich rodin je ~~třeba podněcovat k nalezení souladu~~ ~~nutno sladit~~ s potřebami zaměstnavatelů. V budoucnu by se mohlo využívat nově vyvinutého přehledu dovedností EU Panorama a jeho prognózy nabídky dovedností a potřeb trhu práce.“

Hlasování

Pro: 75
Proti: 127
Zdržel se: 18
